

# HUSZONÖT ÉV

## Kodolányi Gyula

Mondjuk ki ez egyszer mi, ha szerénytelenül hangzik is, szerkesztőnek lenni, folyóiratot szerkeszteni hivatás és szakma. Különös lelkialkatot és készségeket kíván meg, van saját erkölcsé, és vannak nemes múlta tekintő professzionális fogásai. S ha mindezek működnék, a lapnak felismerhető és elismert arculata és stílusa lesz.

Említeni kell ezeket a természetes axiómákat, mert gyakran még írástudók, és régi szerzőink is elfeledkeznek róluk – s akkor mit szóljunk a blogozáshoz szokott új véleménymondókhöz, akik gondolataik nyilvános közlését születési jognak és adottságnak tekintik, az írás törvényeit és mércéit pedig ósdi, papírszagú akadékoskodásnak? Pedig csak az az üzenet jön át, ami a nyelv és a fogalmazás természetével, törvényeivel összhangban formálódott – a szerkesztő pedig éppen ennek őre.

Hogy a szerkesztés hivatás és szenvedély, kevés példa bizonyítja jobban, mint Szekfű Gyuláé (1883–1955). Ő nemcsak hogy kivételesen színvonalas és széles horizontú lapot alapított meg és szerkesztett 1929 és 1939 között a *Magyar Szemlével*, de következetesen karolt fel olyan radikálisan reformista fiatal tehetségeket a harmincas években, akik az ő aulikus-konzervatív gondolkodásmódjának ádáz ellenfelei voltak. Ilyen volt például a *Magyar Szemle*-szerzővé lett Kovács Imre, Kerék Mihály és Szabó Zoltán, és ilyen volt Németh László, aki nem lett szerzője a lapnak, de egy ideig eljárt Szekfű Gyula tehetségpártoló szalonjába. Szekfű kultúraszervezőként pragmatikus és rugalmas volt, és világosan látta, hogy eljött a reformok ideje. A lapban a közérthetőség, az esszészerűség angolszász írás-eszményét érvényesítette.

Amint már megírtam néhányszor, ezek a gondolatok merültek fel beszélgetésünkben Antall Józseffel is, amikor a *Magyar Szemle* megújítását terveztük 1992 tavaszán. Távol állt szívunktól és szellemunktől is Szekfű Gyula, az ideológus, a politikus és a történész, de remek szerkesztői alkotását, a *Magyar Szemlé*t megkerülhetetlennek tartottuk a magyar közgondolkodás hagyományában. A lapnak nemcsak szellemiségét, címét is tökéletesen kitörölték az emlékezetből a kommunizmus évtizedei alatt, olyannyira, hogy akár újnak, folytathatónak is

tekinthették. Akik pedig még emlékeztek Szekfű Gyula és Eckhardt Sándor *Szemléjére*, azok tudták, hogy az a minőség, a korszerűség és a nyitottság mintája volt. A kor közgondolkodásának legszínvonalasabb kivonata, és különösen mentes az ideológiai sémáktól.

Ez lett tehát a lap választott hagyománya, s még egy tény esett labba: a *Magyar Szemle* a magyar nemzeti szuverenitással együtt szűnt meg 1944 márciusában, a szerkesztők döntéséből. Antall József illőnek találta, hogy amikor az utolsó szovjet megszálló katona távozott a magyar földről, a visszanyert szuverenitás egyik mérföldköve legyen egy új, korszerű *Magyar Szemle* gondolatának megszületése.

Örömmel vállaltam el a főszerkesztői szerepet, mert úgy éreztem, elegendő eltöltöttem emléket, új gondolatot és tervet dobott fel körülöttem 1987–90 forradalmi erjedése ahhoz, hogy táplálhassa egy új, szabad közgondolkodás fórumát. A leendő szerzőket megismertem annak a négy évnek a páratlan felszabadult pezsgésében, ha már nem korábban, a margókon csendesen folyó szellemi készülődés két évtizede alatt. S ím, valóban, megszületett az új *Magyar Szemle*.

Antall József jól tudta, hogy bűvópataként tovább élt a mostoha évtizedek alatt is az a szélsőségektől idegenkedő, de politikailag elkötelezett nemzeti demokrata szubkultúra, amelyet magamban „az új magyar középnek” neveztem el, s amelyet a 30-as évek nagy reformer értelmisége hozott létre. Emlékezetem szerint ő maga nem használta így ezt a kifejezést, de rendszeres „magánbeszélgetéseink” során 1989 és 1993 között rengeteg részletében bontotta ki előttem e szubkultúra sokezres hálórendszerét, amelynek tagjai fő szellemi mozgatói vagy szereplői lettek az 1944-ben kicsúcsosodó ellenállásnak, és az 1945-ös rövid életű demokratikus országalapításnak. Én is hozzátettem a magam listáját, felmenőim és barátaik körét, és sok volt köztük a kölcsönös ismerős, a nevesebb résztvevőkön kívül is. 1947-től kezdve legtöbbjük eltűnt az előtérből, a margóra került, vagy eltűntették, de újra felbukkantak az 1956-os forradalomban, és az emigráció főszereplői közt. Ez a magyar közép, szellemi és családi leszármazottai, szétágazó hálózata, valamint élő mentalitása táplálta azt a nagy törzsgárdát, amelyen Antall kormányzása alapult, a koalícióban és azon kívül is. Antall tudta, hogy ez a közép létezik, s építette magát tovább a sanyarú évtizedekben is, és aktivizálható. Ez a felismerés volt államférfiúi működésének egyik alappillére.

Ez a mentalitás éledt újra, bukkant fel az új *Magyar Szemlében* is. Különös fontosságot tulajdonítottunk kezdettől fogva lapunkban e magyar patrióta demokratikus hagyomány történetének és képviselőinek, amelybe a népi mozgalomtól a keresztényszocialistákon át balközép jellegű irányzatok is beletartoztak. Egy olyan jövőképek, amelybe

ez a hagyomány belefér. Mindezt konzervativizmusnak neveznünk az újjáalapításkor nem lett volna pontos, sem elfogadható, sem korszerű. Amit magyar konzervatív hagyománynak neveztek a késő 19., kora 20. században, egészen más gyökerű jelenség volt, és sem politikailag, sem kulturálisan nem lett főárammá.

De meglepő módon a közelmúlt európai fejleményei siettek segítségünkre az elmúlt huszonöt évben. Elsősorban az angolszász gondolkodásban bontakozott ki egy igen hangsúlyos, erőteljes *érték-konzervativizmus vagy organikus konzervativizmus*, amely korszerűen reagál a globalizálódott neoliberalizmus és a tömegtársadalmak eluralkodó vadhajtásaira, és egyre közelebb került a mi mentalitásunkhoz minden tekintetben. Egedy Gergely írt többször is erről a jelenségről a *Szemlében*, és megjelentettük néhány, magyar kapcsolatokat ápoló reprezentánsának, mint Roger Scruton vagy John O'Sullivan, írásait is. A nemzeti sajtóságokból fakadó patriotizmus, az élő hagyomány, a reform, a szubszidiaritás és a diverzitás fontos kulcsszavai ennek a nagy és széles új iskolának.

Most, huszonöt év elteltével sem tudok ennél többet mondani a *Magyar Szemle* gerincéről, karakteréről, s ez így helyes. Egy folyóirat, nevében is benne van, az élet folyamának tükre. Folyik tovább, előre, s új meg új hullámokat dob fel a mélyáramokból. Folyik és változik, sodor magával megannyi különféle hordalékot is, miközben önmaga marad, s őrzi karakterét: ez a természetes. Mintegy 180 lapszámunkban, úgy becsülöm, 3000 írás jelenhetett meg eddig, ezernyi szerzőtől – talán a felét ismertem-ismerem ennek a gárdának személyesen. De mégis, e folyam arculatához mindegyik hozzátette a magáét, s ez a vérbeli szerkesztőnek boldogító érzés. Erről szól az a dolog, amit folyóiratnak nevezünk. Hogy mi minden más volt s lesz még *Magyar Szemlénk*, mondják ki mások.

Huszonöt év után bizalommal adom át a főszerkesztői kormányt eddigi helyettesemnek, Gróh Gáspárnak, aki húsz éve dolgozik velünk, szerkeszt és ír. Ezalatt szép rangot vívott ki könyveivel modern irodalmunk történészeként, és nagy közéleti tapasztalatot szerzett mint köztársasági elnökeink belső munkatársa.

Jómagam most hátrébb lépek a napi szerkesztési feladatoktól, a szerkesztőbizottság elnökévé. Köszönöm szerzőinknek, régi munkatársainknak és a megfiatalodott mai stábnak a sokévi közös szerkesztőségi munkát, igazgatóságunk tagjainak pedig a baráti támogatást a lap és szellemisége fenntartásához e negyedszázad során, a válságok nehéz pillanataiban is.